

POSUDEK

oponenta na bakalářskou práci

Jméno a příjmení studentky: Eva Morkesová
Téma bakalářské práce: „Náboženské instituce v antickém Římě“
Oponent práce: Dr. Gebelt

Předložená bakalářská práce sestává z uvedení do problematiky, sedmi hlavních kapitol, úvodu a závěrečného „shrnutí a zhodnocení“. Text obsahuje seznam literatury a obrazovou přílohu. Předmětem práce jsou „náboženské instituce v antickém Římě“ a za cíl autorka stanovila komplexní popis „náboženského prostředí antického Říma“, a to „prostřednictvím popisu jednotlivých náboženských institucí“. Záměrem je předložit jejich přehled, historická východiska, jejich význam v antické společnosti, dokonce proniknout k nativní perspektivě („...očíma obyvatel Říma...“, str. 11).

1. kap. (str. 13-20) přináší stručný nástin dějin Říma od mytologického zdůvodnění založení města až po zánik říše. Navazující 2. kap. (str. 28-36) se věnuje problematice náboženství, navazuje na ni výklad „Římského pantheonu“ (str. 28-36) obsahující podkapitolu o „nepůvodních kultech“ (str. 34-36). 4. kap. nese název „Kult a rituál“. Zhruba v polovině textu se pak autorka v kap. 5. a 6. dostává k výkladu, jenž představuje vlastní těžiště práce (kapitoly „Sacra privata“ a „Sacra publica“ na str. 42-59). Závěrečná 7. kapitola se věnuje „Kultu císařů“ (str. 60-69).

Práce by dle mého názoru mohla být především stručnější a hlavně zaměřená na reflexi zvolené problematiky - tj. institucionální povahy náboženství Říma. Pokud tomu dobře rozumím, je základním analytickým prostředkem práce rozlišení mezi „státním“ a „soukromým náboženstvím“ (str. 24) či „sférou“ náboženství (str. 37). Zdá se, že „soukromým náboženstvím“

autorka nemyslí individuální náboženství či religiozitu, ale „náboženství rodinné“, které chápe jako jakýsi mikromodel makromodelu náboženství státního. Nicméně vztah mezi těmito rovinami nijak blíže nereflektuje, stejně tak si příliš nevšímá ani vztahu k individuální religiozitě, již tematizují některé novější práce, např. i autorkou citovaná monografie Rüpkeho. Každopádně obě dvě „sféry“ považuje Morkesová - pokud jí dobře rozumím - za oblast „kolektivního“ náboženství. Dle str. 37 se ale *sacra privata* týkala skupin i jednotlivců!? Mimochodem Rüpke dělí „skupiny“, v nichž se „kolektivní“ náboženství odehrává, na „domácnost“, rod, jednotlivá místní společenství a spolky (*Die Religion der Römer*, str. 19). Domnívám se, že nějaká diferencovanější typologie by byla pro práci přínosem.

V práci postrádám více religionistické reflexe, její absence mi přijde závažná už na rovině vymezení pojmů, s nimiž autorka pracuje. Především jsem nikde nenašel vymezení „instituce“, „kultu“, „monoteismu“ atp. Asi největší zmatek je v tomto ohledu v kapitole 4. s názvem „Kult a rituál“. Autorka zde používá pojmy kult a rituál nejprve synonymně (str. 37: „kult či rituál“), ale na začátku 5. kapitoly pak kult chápe jako synonymní s pojmem náboženství („Ve smyslu kultu či náboženství...“, str. 42). Pojem „ritus“ je zpravidla chápán jako dílčí rituální jednání, jako dílčí součást rituálu. Autorka jej nejprve chápe zřejmě v jeho významu na rovině „předmětové“ jako „jakýsi soubor náboženských obřadů“ (38), o několik řádek níže ale pojem používá jako synonymní s pojmem rituál („Druhou skupinou rituálu ... byl ritus....“).

Myslím, že práci by prospělo, kdyby její součástí byla kapitola o dějinách bádání o problematice, která je předmětem práce. Autorce by to snad pomohlo uvědomit si, do jaké míry je náš obraz náboženství Říma pouhou rekonstrukcí a zároveň by tak prokázala schopnost rozlišit různé školy a přístupy k bádání o dané problematice.

Z výkladu není vůbec jasné opodstatnění poslední rozsáhlé kapitoly věnované „kultu císařů“, kromě zmínky, že jej považuje za jeden z nejdůležitějších „kultů“.

Při obhajobě práce by Morkesová měla odpovědět ještě alespoň na následující otázky: Co jsou „teoretické vsuvky“, jimiž má být dosaženo „maximální přehlednosti“? (str. 11) Co se myslí „teoretickým pozadím“ (tamtéž)? „Divinizací“ na str. 63 se myslí „zbožštění“? Lze říci, že rodina byla v náboženském ohledu „soběstačná“ (str. 24), když nelze dle autorky od sebe oddělit náboženství veřejné a soukromé (str. 26)? Co to jsou „archaická náboženství“ a co se míní „tradiční religiozitou“ (na str. 21)? Nemělo by „barbarů“ na str. 19 být alespoň v uvozovkách? Lze vůbec hovořit o nějakém jednotném „římském pojetí rituálu“ (str. 38)? Podle textu na str. 40 Římané „žádné pravidelné modlení neznali“, podle str. 42 se však „modlili k Vestě“. Označovalo skutečně dle nějakých pramenů „religio“ vztah mezi člověkem a božstvem (str. 21, pozn. 84)? Všechny mně známé odborné texty to popírají (Muth, Feil atp.).

Po formální stránce jsem neshledal v práci žádné závažné nedostatky. Navzdory dílčím nejasnostem se domnívám, že Morkesové text splňuje požadavky na bakalářskou práci, a navrhuji hodnocení „jedna minus“.

ThDr. Jiří Gebelt, Th.D.

30.7.2011